DET KOLDE ØJE
THE COLD GAZE

WEIMARREPUBLIKKEN
THE WEIMAR REPUBLIC
(1919-1933)

FRA KEJSERRIGE TIL REPUBLIK 1871-1933

Tyskland har været et samlet kejserrige fra 18. januar 1871, hvor det nordtyske forbund vinder den fransk-preussiske krig. Preussen, med hovedstaden Berlin, udgør den absolut største del af det nye rige. Derfor bliver den preussiske konge, Wilhelm I (1797-1888), kejser, mens den preussiske kansler, Otto von Bismarck (1815-1898), bliver rigskansler. Kejserriget består, indtil Wilhelm II (1859-1941) abdicerer 9. november 1918 som følge af Novemberrevolutionen, der to dage senere også fører til afslutningen på Første Verdenskrig. 11. august 1919 bliver Tysklands demokratiske forfatning vedtaget i byen Weimar i Thüringen, hvorefter riget kaldes Weimarrepublikken. Den består indtil 1933, hvor NSDAP's leder, Adolf Hitler (1889-1945), bliver udnævnt til ny rigskansler og snart efter opløser Rigsdagen.

NOVEMBERREVOLUTIONEN 1918 3.-4. november 1918 nægter besætninger på den tyske flåde at adlyde overkommandoen, da Tyskland ser ud til at tabe flådekrigen under Første Verdenskrig til briterne. Arbejder- og soldaterråd bliver etableret og kæmper for en socialistisk revolution inspireret af Oktoberrevolutionen i Rusland, 1917. Efter kejser Wilhelm II abdicerer, indsættes lederen af SPD, Friedrich Ebert (1871-1925), som ny rigskansler. Ebert ønsker stabilisering, men revolutionen fortsætter, støttet af de venstresocialistiske 'spartakister', heriblandt kommunisterne Rosa Luxemburg (1871-1919), Franz Mehring (1846-1919) og Karl Liebknecht (1871-1919). SPD-regeringen støtter det højreorienterede Frikorps i et væbnet opgør med oprørerne, og blandt andre Luxemburg og Liebknecht myrdes i januar 1919. Det bliver Novemberrevolutionens afslutning. 11. februar 1919 bliver Ebert Weimarrepublikkens første rigspræsident.

VERSAILLESTRAKTATEN 1919 Fredsaftalen mellem Første Verdenskrigs sejrende lande og det tabende Tyskland indgås 28. juni 1919. I aftalen fremgår det, at Tyskland skal demilitariseres, betale krigserstatninger, afgive landområder og alene påtage sig ansvaret for krigen. Frankrig mener dog, at aftalen er for lempelig og ønsker blandt andet Tyskland splittet op i mindre *Bundesländer* (delstater), som det har været førhen. Omvendt mener Tyskland og USA, at kravene er for hårde. Af den grund bliver USA aldrig en del af aftalen, men indgår sin egen aftale med Tyskland, den amerikansk-tyske fredstraktat, 11. november 1921 – præcis tre år efter den våbenhvile, der afsluttede Første Verdenskrig. Versaillestraktaten er medvirkende til Adolf Hitlers grundlæggelse af NSDAP den 24. februar 1920, som får vind i sejlene på baggrund af den store armod.

WEIMARFORFATNINGEN 1919 Med det tyske riges forfatning, Weimarforfatningen, som bliver vedtaget 11. august 1919 og træder i kraft 14. august, overgår Tyskland officielt fra kejserrige til republik. Forfatningen vil ifølge indenrigsminister Eduard David (1863-1930) gøre Tyskland til "det mest demokratiske demokrati i verden". Det skal ske ved blandt andet at sænke stemmeretten til 20 år, sikre ægtefællers rettigheder og gøre brug af folkeafstemninger og folkeinitiativer. Weimarforfatningen viser sig dog at have et stort problem: Republikken bliver styret af en blanding af folkestyre, præsidentialisme og parlamentarisme, hvilket ikke fungerer sammen i praksis.

HYPERINFLATION OG AMERIKANSK REDNINGSPLAN 1923-1924 Hyperinflation rammer Tyskland fra 1921. Siden Første Verdenskrig har den tyske økonomi været ustabil, og gælden efter krigsskade-erstatningen er så enorm, at Frankrig og Belgien 1. januar 1923 besætter Ruhrdistriktet for at tage det som pant. Besættelsen fører næsten til politisk sammenbrud i Weimarrepublikken, og den tyske inflation bliver så voldsom, at pengesedler, der trykkes om morgenen, intet er værd om eftermiddagen. I 1924 iværksættes Dawesplanen, ledet af den amerikanske politiker og diplomat Charles G. Dawes (1865-1951), med det formål at stabilisere den tyske økonomi. Dette skal blandt andet ske gennem et nyt kompromis for krigsskadeerstatning, udenlandske lån og en reorganisering af den tyske Reichsbank. Planen virker efter hensigten og fungerer frem til Den Store Depression i 1929.

DE STORE TYSKE POLITISKE PARTIER I WEIMARREPUBLIKKEN

REGERINGSPARTIER

SPD	Tysklands socialdemokrati
ZP	Midterpartiet
DDP	Det tyske demokratiske parti
DVP	Tysklands folkeparti

YDRE VENSTREFLØJ

USPD	Tysklands uafhængige socialdemokratiske parti
KPD	Tysklands kommunistparti

YDRE HØJREFLØJ

DNVP	Det tysknationale folkeparti
NSDAP	Det nationalsocialistiske tyske arbejderparti ('Nazistpartiet')

FROM GERMAN EMPIRE TO REPUBLIC 1871-1933

Germany has been a united empire since 18 January 1871, when the North German Federation wins the Franco-Prussian war. Prussia, with its capital in Berlin, is the absolute strongest part of the new union. This leads to the Prussian king, Wilhelm I (1797-1888), becoming the Emperor, while the Prussian Chancellor, Otto von Bismarck (1815-1898), becomes the State Chancellor. The Empire remains intact until Wilhelm II (1859-1941) abdicates on 9 November 1918 after the November Uprising, which, two days later, leads to the end of World War I. On 11 August 1919 the first German democratic constitution forms in the city of Weimar in Thüringen. Thereafter, the state is known as the Weimar Republic. It lasts until 1933, when the NSDAP leader, Adolf Hitler (1889-1945), is proclaimed State Chancellor, and soon after dissolves the parliament.

NOVEMBER UPRISING 1918 When the crews of the German fleet mutiny between the 3-4 November 1918, it is obvious Germany is losing the battle for naval ascendency to the British in World War I. Workers' and soldiers' unions are established and fight for a socialist revolution inspired by the October Revolution in Russia, 1917. After the abdication of Wilhelm II, the leader of SPD, Friedrich Ebert (1871-1925), is appointed as the new Chancellor. He wants stability, but the revolution continues, supported by the left-wing socialist 'Spartacists', amongst them Communists like Rosa Luxemburg (1878-1919), Franz Mehring (1848-1919) and Karl Liebknecht (1871-1919). The SPD government supports the right-leaning Free Corps in an armed confrontation with the rebels, and, along with others, Luxemburg and Liebknecht are murdered in January 1919. That sees the cessation of the November Uprising. Ebert becomes the Weimar Republic's first State President, inaugurated on 11 February 1919.

THE TREATY OF VERSAILLES 1919 The peace treaty is signed on 28 June 1919 between the victors of World War I and Germany, the loser. The agreement describes how Germany should demilitarise, pay war damages, relinquish lands and accept sole responsibility for the war. France however is of the opinion that the agreement is too generous, and wants the country divided into smaller states (*Bundesländer*), as it was previously. On the other hand, Germany and the United States see these demands as too harsh. For this reason, the US never signs this agreement, but instead negotiates its own deal with Germany – the US-German Peace Treaty of 11 November 1921, precisely three years after the ceasefire that ended World War I. The Treaty of Versailles is one of the reasons that Adolf Hitler founds the NSDAP on 24 February 1920, whose support stemmed from widespread poverty.

WEIMAR CONSTITUTION 1919 When the Weimar Republic's constitution is ratified on 14 August 1919, Germany transitions from an empire to a republic. According to the Minister of the Interior, Eduard David (1863-1930), the constitution made Germany "the most democratic democracy in the world" by lowering the voting age to 20, securing married couples' rights, and initiating referenda and popular initiatives. The Weimar constitution, however, proves to have a major problem: the Republic is controlled by a mixture of popular rule, presidentialism and parliamentarism – which proves incompatible in practice.

HYPERINFLATION AND THE AMERICAN RESCUE PLAN 1923-1924 Hyper inflation hits Germany from 1921. Since the start of World War I the German economy has been unstable, and war reparation debt is so massive that on 1 January 1923 France and Belgium occupy the Ruhr district in lieu of payment. This occupation almost leads to the political collapse of the Weimar Republic, and German inflation is so high that currency notes printed in the morning are worth nothing in the afternoon. In 1924 the Dawes Plan is introduced, led by American politician and diplomat Charles G. Dawes (1865-1951). It is introduced to stabilise the German economy, providing a financial compromise on war reparations, foreign loans and the restructuring of the Reichbank, the German national bank. The plan works as envisaged right up until the Great Depression of 1929.

MAJOR POLITICAL PARTIES OF THE WEIMAR REPUBLIC

GOVERNMENT PARTIES

SPD	Social Democratic Party
ZP	Center Party
DDP	German Democratic Party
DVP	German People's Party

FAR LEFT-WING

USPD	Independent Socialist Party
KPD	Communist Party

FAR RIGHT-WING

DNVP	German National People's Party
NSDAP	National Socialist German Worker's Party ('The Nazi Party')

→ Versaillestraktaten indgås den 28. juni 1919, anført af de fire store: Frankrigs premierminister, Georges Clemenceau (1841-1929), USA's præsident, Thomas Woodrow Wilson (1856-1924), Italiens premierminister, Vittorio Orlando (1860-1953), og Storbritanniens premierminister, David Lloyd George (1863-1945).

The Treaty of Versailles is signed 28 June 1919, led by the Big Four: French Prime Minister Georges Clemenceau (1841-1929), American President Thomas Woodrow Wilson (1856-1924), Italian Prime Minister Vittorio Orlando (1860-1953) and British Prime Minister David Lloyd George (1863-1945).

Foto / Photo: Gianni Dagli Orti/Shutterstock/Ritzau Scanpix

Foto/ Photo: bpk / Deutsches Historisches Museum

↑ Den demokratiske republik bliver udråbt fra Rigsdagsbygningens balkon den 9. november 1918 kl. 14.00 af den senere regeringschef Philipp Scheidemann (1865-1939) (SPD). Kejserriget er nu en saga blot.

The democratic republic is announced from the balcony of the Reichstag building at 2 PM on 9 November 1918 by the later Reich Minister and President Philipp Scheidemann (1865-1939) (SDP). The empire is no longer.

→ Hyperinflationen forårsaget af de enorme krigsskadeerstatninger efter Første Verdenskrig betyder, at pengesedler trykt om morgenen intet er værd om eftermiddagen. Her bygger børn en pyramide af værdiløse bundter med tyske mark i 1923.

The hyperinflation caused by the huge war reparation debt after World War I meant that money printed in the morning was worth nothing in the afternoon. Children build a pyramid from bundles of worthless mark banknotes in 1923.

Foto / Photo: Akg-Images/Ritzau Scanpix